

Milan Šimečka

Doslov ke knize: George Orwell -1984

DODATEK

Principy newspeaku

Newspeak byl oficiální jazyk Oceánie vytvořený pro ideologické potřeby Angsocu neboli anglického socialismu. V roce 1984 téměř ještě nikdo nepoužíval newspeak jako jediný prostředek dorozumění ani v hovorové ani psané řeči. Psaly se v něm úvodníky *Timesů*, ale to bylo *náročné* umění, které ovládali jen odborníci. Předpokládalo se, že newspeak nakonec nahradí oldspeak (neboli spisovný jazyk) někdy v roce 2050. Zatím získával soustavně půdu a členové Strany záměrně používali newspeakových slov a gramatických vazeb stále častěji v každodenních projevech. Tato verze newspeaku byla prozatímní a obsahovala mnoho přebytečných slov a zastaralých tvarů, které měly být později potlačeny. My se zde budeme zabývat jeho konečnou, zdokonalenou podobou, jak je zachycena v Jedenáctém vydání slovníku.

Newspeak nebyl vytvořen pouze k vyjadřování světonázorových myšlenkových postupů vlastních oddaným stoupencům Angsocu, nýbrž proto, aby znemožnil všechny jiné způsoby myšlení. Záměr byl ten, že až si newspeak všichni jednou provždy osvojí a oldspeak bude zapomenut, stane se kacířské myšlení – to jest myšlení, které se odchyluje od zásad Angsocu – doslova nemyslitelné, aspoň v té míře, v níž je myšlení závislé na slovech. Slovní zásoba newspeaku byla vytvořena tak, aby poskytovala přesné a často velmi propracované výrazivo pro každý pojem, který by člen Strany chtěl slovně vyjádřit, a přitom vylučovala všechny ostatní významy a také možnosti dospět k nim nepřímými metodami. Toho se dosáhlo částečně vytvářením nových slov, ale hlavně eliminací slov nežádoucích a všech jejich neortodoxních významů. Pokud to šlo, byla slova zbavena všech druhotných významů. Uveďme jeden příklad za všechny. Slovo *free – svobodný, prostý něčeho*, v newspeaku ještě existovalo, ale mohlo se ho použít jen v takových výrocích jako „This dog is free from lice“ – „Tento pes je prost vší“. Nemohlo ho být použito ve významu nezávislý, samostatný, volný, ve smyslu intelektuálním a politickém, protože politické a intelektuální svobody už dávno neexistovaly ani jako pojmy, a proto pro ně neexistovalo adekvátní pojmenování. Byla potlačena slovo jednoznačně kacířská. Kromě toho redukce slovní zásoby se stala sama sobě cílem. Žádnému slovu nebylo dovoleno přežít, pokud bylo možné se bez něj obejít. Newspeak nebyl naplánován proto, aby se rozsah myšlení zvětšil, nýbrž aby se zmenšil, a tomu účelu nepřímo sloužilo maximální okleštění výběru slov.

Newspeak vycházel ze současného jazyka, i když mnohé věty v newspeaku, i ty, které neobsahovaly nově vytvořená slova, by byly sotva srozumitelné anglicky mluvícímu člověku našich dnů. Slova newspeaku byla rozdělena do tří odlišných skupin nazvaných Slovní zásoba A, Slovní zásoba B (které se též říkalo složeniny) a Slovní zásoba C. Bylo by jednodušší pojednat o každé skupině zvlášť, ale gramatickými zvláštnostmi tohoto jazyka se můžeme zabývat v části věnované Slovní zásobě A, protože stejná pravidla platí pro všechny tři kategorie.

Slovní zásoba A. Slovní zásoba A obsahovala slova potřebná v každodenním životě k pojmenování takových věcí, jako jsou jídlo, pití, práce, oblékání, chůze, jízda vozidly, zahradničení, vaření a podobně. Tato slovní zásoba se skládala téměř výhradně ze slov, která jsou běžná i nyní, jako třeba *hit – zasáhnout, run – běžet, dog – pes, tree – strom, sugar –*

cukr, house – dům, field – pole, ale ve srovnání se stavem slovní zásoby současného jazyka byl jejich počet krajně redukován, přičemž jejich významy byly omezeny daleko přísněji. Byly z nich vymýceny všechny dvojsmysly a významové odstíny. Pokud se toho dalo dosáhnout, bylo slovo newspeaku v této skupině pouze staccatovým zvukem, který vyjadřoval jeden jasně vymezený pojem. Slovní zásoba A byla naprosto nepoužitelná v literární tvorbě nebo v politických či filozofických diskusích. Byla určena výlučně k vyjádření jednoduchých, účelových myšlenek, které se vázaly ke konkrétním věcem nebo fyzickým úkonům.

Gramatika newspeaku měla dvě výrazné zvláštnosti. První zvláštností byla téměř dokonalá zaměnitelnost různých slovních kategorií. Každé slovo v tomto jazyce (v zásadě to platilo i pro velmi abstraktní slova jako *if – kdyby* nebo *when – když*) se mohlo použít buď jako sloveso, podstatné jméno, příslovce nebo přídavné jméno. Mezi slovesným a jmenným tvarem slov tvořených ze stejného kořene nebyl žádný formální rozdíl. Toto pravidlo už samo o sobě vedlo k zániku mnohých zastaralých tvarů. Například slovo *thought – myšlenka* se v newspeaku nevyskytovalo. Nahradilo je slovo *think – myslet*, které zastávalo funkci podstatného jména i slovesa. Nedodržovala se žádná etymologická pravidla; v některých případech bylo zvoleno pro další existenci podstatné jméno, v jiných případech sloveso. Dokonce i tam, kde podstatné jméno i sloveso příbuzného významu neměly etymologicky nic společného, bylo jedno z nich potlačeno. Například přestalo existovat sloveso *cut – řezat* a jeho význam uspokojivě převzalo podstatné jméno *knife – nůž*. Přídavná jména se tvořila přidáním *-ful – (-ný)* k podstatnému jménu – slovesu, příslovce přidáním *-wise – (-ně)*. Takže například *speedful – rychlostný* znamenalo *quickly – rychle*. Některá současná přídavná jména jako *silný, velký, černý, měkký* zůstala zachována, ale jejich počet byl nepatrný. Nebylo jich ani příliš zapotřebí, protože téměř každý adjektivní význam bylo možné utvořit přidáním přípony *-ful* k podstatnému jménu – slovesu. Z nynějších příslovcí se nezachovalo prakticky žádné, až na několik málo těch, která měla i předtím koncovku *wise*: zakončení na *-wise* bylo konstantní. Například slovo *well – dobře* bylo nahrazeno slovem *goodwise*.

Navíc – a to se opět vztahovalo v zásadě na všechna slova v jazyce – bylo možno z jakéhokoli slova vytvořit jeho záporný význam předponou *un- – ne-*, anebo zdůraznit jeho význam předponou *plus-* anebo ještě více předponou *doubleplus-*. Tak například *uncold – nestudený* znamenalo *warm – teplý*, zatímco *pluscold* a *doublepluscold* znamenalo *very cold – velmi studený*, resp. *superlatively cold – nadmíru studený*. Význam téměř každého slova bylo možno, tak jako v současné angličtině, modifikovat předponami jako *ante – před, post – po, up – nahoru, down – dolů*. Zjistilo se, že takovými metodami lze nesmírně zredukovat slovní zásobu. Máme-li například slovo *good – dobrý*, pak už není zapotřebí slova jako *bad – zlý, špatný*, protože požadovaný význam lze právě tak dobře – ba lépe – vyjádřit slovem *ungood – nedobry*. Ve všech případech, kde dvě slova tvořila přirozenou dvojici protikladů, stačilo rozhodnout, které z nich potlačit. *Dark – tmavý*, se například dalo nahradit slovem *unlight – nesvětlý*, anebo *light – světlý* slovem *undark – netmavý*, podle toho, čemu se dala přednost.

Druhým charakteristickým znakem gramatiky newspeaku byla její pravidelnost. Až na několik níže uvedených výjimek, podléhalo ohýbání slov stejným pravidlům. Tak u všech sloves byly minulý čas a přičestí trpné stejné a končily na *-ed* [1]. Minulý čas slovesa *steal – krást* byl *stealed – ukradl*, minulý čas slovesa *think – myslet* byl *thinked – myslel*, a tak se to dělo v celém jazyce, všechny nepravidelné tvary jako *swam – plaval, gave – dal, brought – přinesl, spoke – hovořil, taken – vzatý*, byly zrušeny. Množné číslo všech podstatných jmen *man – muž, člověk, ox – vůl, life – život*, bylo *mans, oxes, lifes* [2]. Stupňování přídavných jmen se tvořilo bez rozdílu přidáním koncovek *-er, -est* (*good – dobrý, gooder – dobřejší, goodest – nejdobřejší*), nepravidelné tvary a stupňování pomocí tvarů *more, most* bylo potlačeno. [3]

Jedinými druhy slov, která bylo ještě dovoleno ohýbat nepravidelně, byla osobní, vztažná a ukazovací zájmena a pomocná slovesa. Všechny tyto druhy slov se používaly podle starého

úzu. Jisté nepravidelnosti se vyskytovaly také v tvorbě slov. Vyplývaly z potřeby rychlé a snadné výslovnosti. Slovo, které se obtížně vyslovovalo, nebo slovo, které by mohlo být sluchem nesprávně zachyceno, bylo už tím považováno za špatné; proto se někdy kvůli eufonii, libozvučnosti, vkládala do slov písmena navíc anebo se ponechal starší tvar. Tato potřeba byla však pocíťována zejména v souvislosti se Slovní zásobou B. Proč byl přikládán takový obrovský význam snadné výslovnosti, bude v této studii vysvětleno později.

Slovní zásoba B. Slovní zásoba B se skládala ze slov, jež byla vytvořena záměrně pro politické účely; to jest ze slov, která měla nejen v každém případě politický obsah, ale navíc měla navodit žádoucí myšlenkový postoj u člověka, který jich použil. Bez plného pochopení principů Angsocu nebylo snadné těchto slov používat. V některých případech bylo možné je přeložit do oldspeaku nebo je vyjádřit slovy ze Slovní zásoby A, ale to si obvykle vyžádalo zdlouhavý opis a pokaždé se z textu vytratila určitá harmonie. B slova byla jakýsi verbální těsnopis, shrnující celý okruh myšlenek do několika málo slabik, a přitom přesnější a působivější než výrazy přirozeného jazyka.

Slovní zásoba B obsahovala pouze složeniny. Skládaly se ze dvou či více slov anebo jejich částí spojených do lehce vyslovitelného tvaru. Výslednou směsí bylo vždy podstatné jméno – sloveso, jež se obvykle ohýbalo podle běžných pravidel. Jeden příklad za všechny: slovo *goodthink* znamenalo velmi zhruba řečeno „správné myšlení“; když se ho použilo jako slovesa, znamenalo „myslet správným způsobem“. Ohýbalo se následovně: minulý čas a přičestí trpné *goodthinked*; přičestní přítomné činné *goodthinking*; přídavné jméno *goodthinkful*; příslovce *goodthinkwise*; činitelské podstatné jméno *goodthinker*.

B slova nebyla tvořena podle žádných etymologických zásad. Mohla být složena ze slov všech slovních druhů tak, že jednotlivé základy mohly být rozmístěny v jakémkoli pořádku a jakýmkoli způsobem mrzačeny, aby byl celek lehce vyslovitelný a aby poukazoval na svou odvozenost. Například ve slově *thoughtcrime* – „závadné myšlení“, je slovo *crime* na druhém místě, zatímco ve slově *crimestop* je na místě prvním. Vzhledem k tomu, že bylo velmi obtížné dosáhnout eufonie, vyskytovaly se ve Slovní zásobě B nepravidelné tvary častěji než ve Slovní zásobě A. Ze základů některých slov se přebírala buď celá slabika či dvě, nebo pouze jejich část, podle toho, který tvar se lépe vyslovoval. *Lamini* (Ministerstvo lásky), *Hojmini* (Ministerstvo hojnosti), *Pramini* (Ministerstvo pravdy) a *Mírmini* (Ministerstvo míru). V zásadě se však všechna slova B mohla ohýbat a všechna se ohýbala, jak jsme o tom hovořili v části o slovní zásobě A.

Některá B slova měla přesně stanovený význam a byla sotva srozumitelná těm, kteří nezvládli celý tento jazykový systém. Vezměme například typickou větu z úvodníku Timesů: *Oldthinkers unbellyfeel Angsoc*. Nejstručněji by se to dalo v oldspeaku převést takto: „Ti, jejichž názory se zformovaly před Revolucí, nejsou schopni plně se oddat myšlenkám Angsocu.“ To však není adekvátní překlad. Především k plnému pochopení výše citované newspeakové věty musí mít člověk jasnou představu o tom, co vlastně Angsoc obnáší. Kromě toho jenom ten, kdo byl zevrubně vyškolen v ideologii Angsocu, plně ocení údernost slova *bellyfeel*, jež vyjadřovalo slepou, nadšenou oddanost, dnes těžko představitelnou; anebo slova *oldthinkers*, jež bylo neoddelitelně spjata s představou zkaženosti a dekadence. Avšak funkcí určitých slov newspeaku nebylo ani tak významy formulovat, jako je ničit. Významy těchto slov, pochopitelně nepříliš početných, se rozšířily natolik, až do sebe pojaly celé skupiny výrazů, které bylo možno vyškrtnout a zapomenout, protože jejich smysl byl dostatečně zakódován v jediném souhrnném výrazu. Nejobtížnějším úkolem sestavovatelů Slovníku newspeaku nebylo vynalézt nová slova, ale vymezovat jim významový okruh poté, co byla vynalezena: to jest, bezpečně určit, která slova byla jejich existencí vyřazena.

Jak jsme už viděli v případě slova *free* – *svobodný*, byla někdy z pohodlnosti zachována i

slova, která v sobě kdysi nesla kacířský obsah, avšak byly z nich vymýceny nežádoucí významy. Mnoho dalších slov jako například čest, spravedlnost, mravnost, internacionalismus, demokracie, věda a náboženství přestalo prostě existovat. Nahradilo je několik všeobecných výrazů a tím byla sama o sobě zrušena. Například všechna slova, která se spojovala s pojmy objektivita a racionalismus, zahrnuje jedině *oldthink*. Větší přesnost byla nebezpečná. Od členů Strany se vyžadoval podobný myšlenkový postoj jako od starých Židů, kteří, aniž věděli něco bližšího, si byli jisti, že všechny národy s výjimkou jejich vlastního uctívají falešné bohy. Nebylo třeba vědět, že se jmenovali Baal, Osiris, Moloch, Aštarot a podobně; je pravděpodobné, že čím méně o nich věděli, tím hlubší byla jejich pravověrnost. Znali Jehovu a Jehovova přikázání; proto věděli, že všichni bohové jiných jmen nebo jiných přívlastků jsou nepraví bohové. Na stejném principu se zakládala povědomost členů Strany o správném chování, přestože měli jen nejasnou představu o tom, jaké odchylky od něj se povolují. Například jejich sexuální život byl důsledně regulován dvěma slovy: *sexcrime* (sexuální nemorálnost) a *goodsex* (cudnost). *Sexcrime* pokrýval významem vůbec všechny sexuální přečiny. Zahrnoval smilstvo, cizoložství, homosexualitu a jiné zvrácenosti a navíc normální pohlavní styk, pokud byl sám sobě účelem. Nebylo nutné tyto přečiny jednotlivě vyjmenovávat, protože všechny byly stejně trestuhodné a v zásadě se všechny trestaly smrtí. Ve slovní zásobě C, která obsahovala vědecké a technické termíny, bylo nutné uvést zvláštní pojmenování pro jisté sexuální úchytky, ale prostý občan je nepotřeboval znát. Věděl, co se míní pod pojmem *goodsex*, totiž normální pohlavní styk mezi mužem a ženou, jehož jediným cílem je plození dětí, bez tělesné rozkoše na straně ženy; všechno ostatní byl *crimisex*. V newspeaku bylo zřídka možné rozvíjet *kacířskou myšlenku* dál než ke konstatování, že je *kacířská*: za touto hranicí už potřebná slova neexistovala.

V Slovní zásobě B nebylo žádné slovo ideologicky neutrální. Mnohá slova byly eufemismy. Například slovo jako *joycamp* (*joy – radost, camp – tábor*) ve skutečnosti znamenalo tábor nucených prací, anebo Mírmini (Ministerstvo míru) Ministerstvo války. Tyto výrazy vyjadřovaly téměř přesný opak toho, co předstíraly. Na druhé straně některá slova otevřeně a s pohrdáním ukazovala na pravou povahu oceánské společnosti. Příkladem bylo slovo *prolefeed*, jež bylo pojmenování pro brakovou zábavu a překroucené informace, které Strana poskytovala masám. Jiná slova byla zase ambivalentní; znamenala něco dobrého, pokud se týkala Strany, a něco špatného, jestli se týkala jejích nepřátel. Pak existovala ještě řada slov, jež na první pohled vypadala jako pouhé zkratky a která odvozovala své ideologické zabarvení ne ze svých významů, ale ze své struktury.

Pokud to bylo možné, bylo všechno, co mělo nebo mohlo mít jakýkoli politický význam, zařazeno do Slovní zásoby B. Jména všech organizací, sdružení, učení, zemí, institucí nebo veřejných budov byla bez výjimky vměstnána do běžného tvaru, to jest do jediného, snadno vyslovitelného slova s nejmenším počtem slabik, které zachovávaly původní odvození. Například oddělení záznamů na Ministerstvu pravdy, kde pracoval Winston Smith, se jmenovalo *Recdep* (*Records Department*), oddělení televizních programů *Teledep* (*Teleprogrammes Department*) atd. To se nedělo jen pro úsporu času. Již v prvních desetiletích dvacátého století se takové spřežky staly charakteristickým rysem politického jazyka; bylo zaznamenáno, že tendencí používání zkratk tohoto typu se nejvíce vyznačovaly totalitní organizace. Příkladem byla taková slova jako *nacista, gestapo, Kominternu, inprekor, agitprop*. Zprvu se taková praxe zaváděla v zásadě podvědomě, ale v newspeaku se to dělo s vědomým úsilím. Zjistilo se, že takovým zkrácením názvu se zúží a jemně pozmění jeho význam tak, že se od slovotvorného jádra odloučí většina asociací, která by na něm jinak ulpívala. Výraz komunistická internacionála vyvolává například složitý obraz všeobecného lidského bratrství, rudých praporů, Karla Marxe a Pařížské komuny. Naproti tomu slovo Kominternu navozuje představu pevně semknuté organizace a propracované soustavy pouček. Vztahuje se na něco, co je tak snadno pochopitelné a účelově vymezené jako třeba židle nebo

stůl. *Kominterna* je slovo, které lze pronést téměř bez přemýšlení, zatímco *Komunistická internacionála* je výraz, nad nímž musí člověk aspoň chvilku zauvažovat. Právě tak nevyvolává slovo *Pramini* tolik představ jako *Ministerstvo pravdy*, a navíc s ním lze lépe manipulovat. To platí nejen pro zvyk zkracovat všechno, co se dá, ale také pro téměř přehnanou péči věnovanou snadné výslovnosti každého slova.

V newspeaku stojí eufonie hned na druhém místě za přesností významu a zatlačuje všechny ostatní aspekty. Byla jí obětována i pravidelnost gramatiky, kdykoli se to zdálo potřebné. A dále se tak právem, protože se vyžadovalo, a to především pro politické účely, aby slova byla co nejvíce oholena, aby měla jednoznačný význam, dala se vyslovit rychle a co nejméně rezonovala s podvědomím mluvčího. Slova Slovní zásoby B získávala navíc na údernosti tím, že si byla téměř všechna podobná. Přízvuk byl rovnoměrně rozložený mezi první a poslední slabiku. Jejich používání podporovalo žvanivý způsob řeči, zároveň břitký a monotónní. A právě to bylo cílem. Záměr byl, aby řeč, a zvláště řeč o něčem, co nebylo ideologicky neutrální, byla co nejvíce nezávislá na vědomí. Ve všedním životě bylo nepochybně třeba, alespoň někdy, si rozmyslet, co řeknete, ale člen Strany vyzvaný, aby učinil politické anebo morální prohlášení, musel být schopen vychrlit správné názory tak automaticky jako nezajištěný samopal. Jeho školení ho na to připravovalo, jazyk mu poskytoval téměř neomylný nástroj a povaha slov, jejich drsný zvuk a určitá úmyslná ošklivost, jež korespondovaly s duchem Angsocu, byly důležitými pomocníky.

K tomu všemu přispíval i malý výběr slov. Ve srovnání s naší slovní zásobou byl slovník newspeaku omezený a stále se vypracovávaly nové způsoby jeho redukce. Newspeak se skutečně lišil od většiny ostatních jazyků tím, že se jeho slovní zásoba zmenšovala, místo aby se rok od roku rozšiřovala. Každá redukce byla úspěch, čím menší prostor pro výběr, tím menší pokušení přemýšlet. Na konci zářila naděje, že artikulovaná řeč bude vycházet z hrdla, aniž se na ní budou podílet vyšší mozková centra. Tento cíl byl otevřeně přiznán v newspeakovém slově *duckspeak*, což znamenalo „gáгат jako kachna“. Tak jako různá další slova ve Slovní zásobě B měl *duckspeak* ambivalentní význam. V případě, že názory takto gáганé byly ideově správné, vyvolávalo to chválu. A když *Times* vyslovily o jednom ze stranických řečníků, že je *doubleplus good duckspeaker* (výborný řečník v dokonalém zkratkovém jazyce), byla to vřelá a cenná lichotka.

Slovní zásoba C. Slovní zásoba C doplňovala předcházející a pozůstávala výlučně z vědeckých a technických termínů. Tyto výrazy připomínaly vědecké termíny současného jazyka a byly utvořeny ze stejných kořenů, obvyklá péče se však věnovala tomu, aby byly stroze definovány a zbaveny nežádoucích významů. Podléhaly tímž gramatickým pravidlům jako slova z předešlých slovních zásob. Jen málo C slov se používalo v běžné řeči nebo v politických projevech. Každý vědecký pracovník nebo technik měl možnost vyhledat si všechna tato slova ve svém oborovém seznamu, ale většinou měl jen ubohé znalosti o slovech, jež se vyskytovala v seznamech ostatních. Pouze několik málo slov bylo uvedeno ve všech seznamech, a úplně chyběla slovní zásoba, jež by vyjadřovala poslání vědy jako způsobu nebo metody myšlení, bez ohledu na jednotlivé obory. Pro „vědu“ vlastně žádné slovo neexistovalo, protože všechny významy, které by mohlo vyjadřovat, byly dostatečně pokryty slovem *Angsoc*.

Z předcházejícího výkladu vyplývá, že vyjádřit neortodoxní názor, kromě názoru na nejnižší úrovni, bylo skoro vyloučené. Bylo přirozeně možné vyslovit kacířství nejhrubšího zrna, rouhat se třeba slovy *Velký bratr je nedobrý*. Ale takové prohlášení, které znělo pravověrnému uchu jako samozřejmá absurdita, nemohlo být podepřeno rozumnými argumenty, protože nebyla k dispozici potřebná slova. Myšlenky nepřátelské Angsocu mohly být přechovávány ve vágní neslovní podobě a daly se vyjádřit jen ve velmi obecných

termínech, které, shrnující v sobě celé klubko kacířských myšlenek, se nedaly blíže definovat, a tak se mýjely účinkem. Ve skutečnosti se dalo newspeaku používat k vyjádření neortodoxních myšlenek jen nedovoleným překladem některých slov zpět do oldspeaku. Tak například věta *Všichni lidé jsou si rovni* byla v newspeaku formálně možná, ale významově odpovídala adekvátnímu oldspeakovému konstatování *Všichni lidé jsou zrzaví*. Věta je gramaticky bez chyby, ale vyjadřuje zjevnou nepravdu, tj. že všichni lidé jsou stejně velcí, mají stejnou váhu nebo sílu. Pojem *politické rovnosti* už neexistoval, a druhotný význam byl tedy ze slova *rovný* vymýcen. V roce 1984, kdy byl oldspeak ještě běžným nástrojem komunikace, existovalo teoreticky nebezpečí, že si při užívání newspeakových slov někdo ještě bude pamatovat jejich původní význam. Pro člověka dobře fundovaného v *doublethinku* nebylo však v praxi obtížné takovému uklouznutí zabránit, a během pár generací se vyloučí dokonce i možnost takového uklouznutí. Lidé budou vyrůstat se znalostí newspeaku jako jediného jazyka a nebudou vědět, že slova *svobodný* či *rovný* měla kdysi politický podtext, podobně jako člověk, který nikdy neslyšel o hře v šachy, nepřikládá druhotný význam slovům *královna* nebo *věž*. Bude nad jejich možností páchat ideozločiny a dopouštět se různých omylů prostě proto, že pro ně nebude pojmenování, a budou tedy přesahovat lidskou představivost. Je možné předpokládat, že v průběhu času se budou určující charakteristiky newspeaku stále více prosazovat, že slov bude stále ubývat, jejich významy budou stále strnulější a možnost jejich nesprávného použití mizivější.

Až bude oldspeak jednou provždy nahrazen, bude přerвано poslední spojení s minulostí. Dějiny už byly přepsány, ale zlomky neúplně cenzurované literatury minulosti ještě tu a tam přežívaly, a pokud si člověk zachoval znalosti oldspeaku, bylo možné si je i přečíst. V budoucnu budou takové zlomky, i kdyby se jim podařilo přežít, nesrozumitelné a nepřeložitelné. Přeložit nějakou pasáž z oldspeaku do newspeaku je nemožné, s výjimkou těch, které popisují technický proces, velmi jednoduchý každodenní děj anebo byly už ve svém původním zaměření ideově správné (v newspeaku by se řeklo *goodthinkfull*). V praxi to znamenalo, že žádná z knih napsaných zhruba před rokem 1960 nemůže být přeložena jako celek. Předrevoluční literatura může být pouze objektem ideologického překladu – to znamená, že se změní jak jazyk, tak smysl. Vezměme například dobře známou pasáž z Prohlášení nezávislosti:

Máme za to, že tyto pravdy jsou samozřejmé, že všichni lidé jsou stvořeni sobě rovni, že všichni byli svým stvořitelem obdařeni určitými nezcizitelnými právy, mezi něž patří právo na život, svobodu a usilování o štěstí. K zajištění těchto práv si lidé ustavují vlády, jejichž moc je podmíněna souhlasem ovládaných. Kdykoliv nějaká forma vlády přestane tyto cíle sledovat, má lid právo ji změnit anebo zrušit a ustavit vládu novou.

Bylo by nemožné převést tuto pasáž do newspeaku a zachovat přitom smysl originálu. Nejvíce bychom se tomu přiblížili, kdyby celou pasáž pohltilo jediné slovo *crimethink*. Úplný by mohl být jen ideologický překlad, ve kterém by se Jeffersonova slova změnila ve chvalozpěv na absolutistickou vládu.

Ve skutečnosti byla už velká část literatury minulosti přepsána tímto způsobem. Z prestižních důvodů je ovšem žádoucí uchovat v paměti některé historické postavy a současně uvést jejich dílo do souladu s filozofií Angsocu. Už se překládají díla některých spisovatelů, Shakespeara, Milтона, Swifta, Byrona, Dickense a dalších. A až bude tento úkol splněn, budou původní díla zničena spolu se vším, co ještě přežilo z literatury minulosti. Takové překládání je pomalé a obtížné; očekává se, že neskončí dřív než v prvním nebo druhém desetiletí jednadvacátého století. Zbývá ještě velké množství literatury pouze užitkové –

nezbytných technických příruček a podobně – s níž bude třeba naložit stejným způsobem. Proto, aby bylo dost času na předběžnou překladatelskou práci, bylo definitivní zavedení newspeaku odsunuto až do roku 2050.

MILAN ŠIMEČKA

[1]Současná spisovná angličtina rozlišuje pravidelná a nepravidelná slovesa. Jen u pravidelných sloves se tvoří minulý čas a přičestí minulé trpné koncovou -ed. Nepravidelná slovesa tvoří tyto tvary změnou kmenové souhlásky (to steal, stole, stolen, to think, thought) anebo je tvoří zcela odlišným slovem – to go, went, gone. [2]Současná spisovná angličtina tvoří u těchto a jiných podstatných jmen plurál nepravidelně: man – men, ox – oxen, life – lives. [3]Současná spisovná angličtina má nepravidelné stupňování některých přídavných jmen: good, better, the best. Přídavná jména trojslabičná a delší se stupňují opisně, například beautiful, more beautiful, the most beautiful. (*pozn. překl.*)